

Катерина ВОЛИК,
вихователь-методист ЗДО № 12 «Ромашка»
Ніжинської міської ради
Чернігівської області

ІНКЛЮЗІЯ В ЗДО: СТВОРЮЄМО ПРОСТІР, У ЯКОМУ КОЖНА ДИТИНА ВАЖЛИВА

Вступ

Сучасний заклад дошкільної освіти — це простір, у якому кожна дитина має відчувати себе прийнятою, потрібною та успішною. Незалежно від особливостей розвитку, стану здоров'я, темпу навчання чи способу спілкування дитина має право на повноцінну участь у житті колективу.

Інклюзивна освіта в ЗДО — це не лише створення спеціальних умов для дітей з особливими освітніми потребами. Це передусім філософія взаємоповаги, прийняття та підтримки, за якої освітній процес адаптується до потреб дитини, а не дитина змушена пристосовуватися до встановлених вимог.

Що означає інклюзія в дошкільному закладі?

Інклюзія передбачає спільне навчання, виховання та розвиток дітей з різними освітніми потребами. Дитина бере участь у повсякденному житті групи, спілкується з однолітками, грається, займається творчістю, бере участь у святах та інших заходах.

Важливо розуміти: **інклюзія — це не просто присутність дитини в групі.** Це забезпечення її реальної участі та можливості досягати успіху відповідно до власних можливостей.

Для однієї дитини необхідно більше часу на виконання завдання, для іншої — візуальна підказка, комусь потрібна допомога дорослого, а комусь — альтернативний спосіб комунікації.

Візуальна підтримка — важливий інструмент інклюзивного середовища

Особливо ефективним у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами є використання **візуальної підтримки**.

Візуальний розклад допомагає дитині зрозуміти:

- що відбувається зараз;
- яка діяльність буде наступною;
- коли завершиться певне заняття;
- коли буде відпочинок;
- що потрібно зробити самостійно.

Наприклад, розклад дня може складатися з простих піктограм: **«прихід у садочок → сніданок → заняття → прогулянка → обід → сон → гра → додому».**

Для дітей, яким складно сприймати усну інструкцію, піктограми, фотографії та картки можуть стати важливим засобом розуміння навколишнього світу.

Альтернативна та додаткова комунікація

Одним із важливих напрямів інклюзивної роботи є підтримка дітей, які мають труднощі з мовленням.

Не всі діти можуть повідомити про свої потреби словами. Саме тому педагог може використовувати:

- картки ПЕКС;
- піктограми;
- фотографії;
- жести;
- предметні символи;
- комунікативні дошки;
- прості візуальні інструкції.

Наприклад, дитина може за допомогою картки показати: **«хочу пити», «хочу їсти», «допоможи», «ще», «перерва», «не хочу»**.

Надзвичайно важливо пам'ятати: **відсутність мовлення не означає відсутність бажань, емоцій, думок чи потреб.** Завдання дорослого — допомогти дитині знайти доступний для неї спосіб комунікації.

Роль педагога в інклюзивній групі

Вихователь є однією з ключових осіб у створенні позитивного інклюзивного середовища. Його завдання полягає не тільки в організації занять, а й у тому, щоб допомогти дітям навчитися приймати відмінності.

Педагог:

- створює доброзичливу атмосферу в групі;
- враховує індивідуальні можливості кожної дитини;
- адаптує завдання;
- використовує наочність та візуальні підказки;
- чергує різні види діяльності;
- підтримує дитину під час виконання завдань;
- заохочує навіть невеликі досягнення;
- формує позитивну взаємодію між дітьми;
- співпрацює з асистентом вихователя, фахівцями та батьками.

При цьому важливо не робити все за дитину. **Допомога має бути такою, щоб поступово формувати самостійність.**

Адаптація освітнього процесу

Одна з головних умов успішної інклюзії — можливість адаптувати освітній процес відповідно до індивідуальних потреб дитини.

Це може бути:

Адаптація завдання.

Замість виконання великої кількості завдань дитині пропонують менший обсяг, але з можливістю якісно його виконати.

Адаптація інструкції.

Довгу словесну інструкцію замінюють короткими, послідовними кроками.

Адаптація часу.

Дитині надають додатковий час для виконання завдання.

Адаптація матеріалів.

Використовують більші, яскравіші або тактильно доступні матеріали.

Адаптація середовища.
Організовують місце, де дитина може відпочити, за потреби зменшити кількість подразників або відновити спокій.

Маленькі кроки — великі досягнення

У роботі з дітьми з ООП особливо важливо оцінювати не лише кінцевий результат, а й **динаміку розвитку**.

Для однієї дитини великим досягненням може бути самостійно виконане завдання. Для іншої — те, що вона вперше звернулася по допомогу, використала картку для прохання, доєдналась до спільної гри або кілька хвилин залишалася в груповій діяльності.

Тому принцип **«порівнюємо дитину не з іншими, а з її власними попередніми результатами»** має стати важливою складовою інклюзивної практики.

Партнерство з батьками

Ефективна інклюзія неможлива без співпраці педагогів і родини.

Батьки найкраще знають особливості своєї дитини: що її заспокоює, що викликає труднощі, які слова або символи вона використовує, що мотивує її до діяльності.

Водночас педагог може поділитися спостереженнями про поведінку та успіхи дитини в групі.

Важливо, щоб спілкування відбувалося не лише тоді, коли виникають труднощі. **Батькам необхідно розповідати і про маленькі перемоги дитини.**

Фраза «Сьогодні ваша дитина самостійно попросила допомоги за допомогою картки» може бути для родини набагато ціннішою, ніж перелік того, що дитині поки що не вдається.

Інклюзія — це про прийняття

Інклюзивний заклад дошкільної освіти — це місце, де не запитують: **«Чому ця дитина не така, як усі?»** Натомість запитують: **«Що ми можемо зробити, щоб їй було комфортно, безпечно та цікаво?»**

Інклюзія починається з простих речей: з доброго слова, терпіння, готовності допомогти, можливості зробити паузу, зрозумілої інструкції, картки з піктограмою, підтримки однолітків.

Висновок

Інклюзія в ЗДО — це щоденна спільна робота педагогів, асистентів вихователя, фахівців, батьків та всієї дитячої спільноти.

Її мета — не просто навчити дитину виконувати певні завдання. Значно важливіше **допомогти їй бути учасником життя групи, спілкуватися, гратися, пізнавати світ, робити вибір та відчувати власну значущість.**

Кожна дитина розвивається у своєму темпі. І завдання дорослих — не змінити дитину під освітню систему, а створити такі умови, у яких **кожна дитина матиме можливість розкрити свої здібності та відчути: «Я тут важлива. Мене розуміють. Я можу».**

ІНКЛЮЗІЯ ПОЧИНАЄТЬСЯ ТАМ, ДЕ Є ПРИЙНЯТТЯ,
ПРОДОВЖУЄТЬСЯ ТАМ, ДЕ Є ПІДТРИМКА,
І СТАЄ УСПІШНОЮ ТАМ, ДЕ КОЖНА ДИТИНА
МАЄ МОЖЛИВІСТЬ БУТИ СОБОЮ.